

„В ески загре ми е доставило истинно удоволствие знаком-
ство с братяма Павловича — доктором и живописцем, с които
провел целих два дни. Видел училище, заведиваемое доктором Павло-
вичем, и могу сказать, насколько можно судить, наглядно, что это
едва-ли не лучшее во всей Болгарии...“ — пише руският дипломат и
пътешественик В.В.Скалов на 24 януари 1866.

Бързаха братя Павлович. Бързаха, защото знаеха, че животът
е нетраен и къс и човек не може да изпълни всичко, което е намис-
лил, а още по-малко, ако нечакана беда се случи да прекоси пътя
му.

Николай събирал стари монети и прави колекции, като ги на-
режда в един стъклен шкаф в читалището, замисля да се открие те-
атрална сцена, където да представят „Геновева“. Сам замисля една
пиеса, държи сказки, издирва древни ръкописи и не изоставя най-
съкровената си мечта: да открие Русуванско училище.

Домът на Димитър, който отваря собствена антена, става сре-
дище на свищовския културен свят. Жената на доктора, хубавата
Теофания, приема с мила обикновена гостите, които за пръв път чуват
двемата братя да поят стари народни песни, като се придружават
с китара и цигулка. Концертите, прекрасните портрети, литографи-
ите разнасят славата на рода на даскал Христати. Литографията
„Райна в пещерата“ красят всяка българска къща. Също и литографи-
ята, която представляла срещата на Светослав с Райна и братята
Йворис и Роман. Възпитани от баща си в предава обич към Русия,
руския език и руската литература, те не преставали да се надяват
в помощта на „дядо Иван“.

В цялата серия от литографии, чийто сюжет бе взет от ро-
мана на руския писател Велтман „Райна, българска княгиня“, Па-
лович прокарва идеята на Раковски, че българите са повикани
тослав да им помогне както против византийците, така и прс
привържениците на Петра, които извикали Димисхи на помощ